

Несенюк Є.С.доктор філософії, доцент,
доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування
Національного авіаційного університету**Журавель І.А.**здобувач вищої освіти освітнього ступеня «Магістр»
Національного авіаційного університету**Яковенко В.П.**здобувач вищої освіти освітнього ступеня «Магістр»
Національного авіаційного університету**Neseniuk Yevhen, Zhuravel Illia, Yakovenko Vitalii**
National Aviation University**УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ
БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ І СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ:
ІНТЕГРАЦІЙНИЙ АСПЕКТ****MANAGEMENT OF FINANCIAL RESOURCES
OF BANKING INSTITUTIONS AND INSURANCE COMPANIES:
INTEGRATION ASPECT**

У статті визначено сутність банківських установ та страхових компаній як провідних фінансових посередників в Україні, правовий статус яких визначається спеціальними Законами України. Зроблено акцент на прийнятий у минулому році новий Закон України «Про страхування», який враховує зміни у правовому регулюванні страхового ринку, пов'язані зі створенням мегарегулятора в особі Національного банку України. Доведено, що інтеграція банків і страхових компаній обумовлена такими чинниками: способи взаємодії; функції; форми інтеграції; методи збуту. Визначено сутність банківського страхування (bancassurance), виділено фактори, які обумовлюють дезінтеграцію банків і страховиків. Узагальнено зміст спеціальних прийнятих нормативних актів Національного банку України, що стимулюють інтеграцію банків і страховиків, серед яких: Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах, Положення про порядок регулювання діяльності банківських груп.

Ключові слова: управління, фінансові ресурси, банківські установи, страхові компанії, інтеграція.

The article defines the essence of banking institutions and insurance companies as leading financial intermediaries in Ukraine, whose legal status is determined by special laws of Ukraine. Emphasis is placed on the new Law of Ukraine "On Insurance" adopted last year, which takes into account changes in the legal regulation of the insurance market associated with the creation of a mega-regulator in the form of the National Bank of Ukraine. It is shown that the specified normative legal acts of Ukraine provide for the possibility of creating banking groups and insurance groups. It is proven that the integration of banks and insurance companies is due to the following factors: methods of interaction – transfer of banking risks to the insurance company and active sale of insurance products in bank branches; functions – capitalization and risk hedging; forms of integration – merger and acquisition; agreement on joint sale of financial products, use of each other's financial services; sales methods – creation of joint products of banks and insurers (bancassurance). The factors of disintegration of banks and insurers are identified: limited captive interests, insufficient financial culture, lack of common standards, imperfect legislation on cooperation and interaction between banks and insurers, insufficient motivation of bank employees when selling insurance products. The contents of the special adopted normative acts of the National Bank of Ukraine, which stimulate the integration of banks and insurers, are summarized, including: Regulations on the organization of the risk management system in banks of Ukraine and banking groups, Regulations on the procedure for regulating the activities of banking groups. Ways to develop bancassurance in Ukraine are proposed: termination of martial law, the arrival of branches of European banks and insurers in

Ukraine, an increase in the volume of sales of insurance protection through the mediation of the bank, a decrease in the cost of credit resources; strengthening the financial condition and status of banks and insurance companies, increasing their capital; improving the transparency and openness of the financial market.

Key words: management, financial resources, banking institutions, insurance companies, integration.

Постановка проблеми. Глобальним трендом сьогодення є потужний розвиток фінансових ринків у світі, який супроводжується посиленням галузевої та міжгалузевої конкуренції на ринку фінансових послуг. Суб'єктами галузевої конкуренції на банківському ринку є банківські установи, суперництво у формі міжгалузевої конкуренції відбувається між банківськими та небанківськими фінансово-кредитними установами. Кожна країна світу має специфічну модель фінансової системи, в Україні вона має назву банківсько-орієнтованою, оскільки зі всіх фінансових інституцій найбільш розвиненими є банки. Серед небанківських фінансово-кредитних установ провідну роль відіграють страхові компанії. Конкурентний статус банківських установ та страхових компаній є неоднозначним. Сфера їх суперництва полягає, по-перше, у залученні фінансових ресурсів населення і суб'єктів господарювання в альтернативні фінансові інструменти – депозитні вклади і страхові поліси. По-друге, прагнучі диверсифікувати джерела своїх доходів, банківські установи розвивають нові послуги, зокрема значну частину доходів вони отримують у вигляді комісійних надходжень від реалізації страхових продуктів. Загострення конкуренції на фінансовому ринку між банками й страховими компаніями стимулює їх модифікації та розширення спектрів своєї діяльності не лише в напрямі суперництва, але і співробітництва, і інтеграції [1, с. 97]. Необхідність посилення інтеграційних процесів на банківському і страховому ринку обумовила актуальність теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання взаємодії банківських і страхових установ є предметом дослідження багатьох учених. Катранжи Л. Л., Марина А. С. розглядають її скрізь призму мінімізації кредитних ризиків комерційних банків на основі їх страхування [2, с. 119]. На думку авторів, інноваційні механізми їх взаємодії дозволять досягти зростання безпеки не тільки банківського кредитування, а й сприяти зменшенню збитковості роботи банків, забезпечити стабільність фінансового сектору загалом. Кравченко Т. Д., Колеснікова О. П., Тигранян В. С. розглядають ефективну взаємодію банківського й страхового секторів економіки скрізь призму забезпечення високих темпів економічного зростання, а страхування ризиків банків трактується ними як гарантований метод

забезпечення їх фінансової стабільності і отримання доходів страхових компаній [3, с. 76]. Погоджуємося з такими авторами, як Хома І. Б., Гориславець П. А., Роскіна А. Ю. [4, с. 206], що запорукою ефективної взаємодії банків та страхових компаній є відповідне інституціональне середовище, зокрема дієва система державного регулювання, банківського і страхового нагляду. На думку авторів, створення в Україні мегарегулятора на базі Національного банку України збільшить довіру до банківського і страхового секторів фінансового ринку країни за рахунок посилення державних гарантій та захисту інтересів споживачів фінансових послуг. Очікуваними наслідками реформування нагляду за фінансовим ринком України є зростання обсягу фінансових інвестицій у національну економіку з боку домогосподарств, індивідуальних та колективних інвесторів тощо. Високо оцінюючи науковий доробок зазначених авторів, слід наголосити, що подальшого розвитку потребують питання розвитку механізмів інтеграції банківських установ і страхових компаній.

Мета статті – розробка інтеграційних механізмів управління фінансовими ресурсами банківських установ і страхових компаній.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для вирішення питання розвитку механізмів інтеграції банківських установ і страхових компаній необхідно уточнити правовий статус банківських установ і страхових компаній.

Відповідно до Закону України «Про банки і банківську діяльність» банк – юридична особа, яка на підставі банківської ліцензії має виключне право надавати банківські послуги. Відповідно до статті 47 Закону України «Про банки та банківську діяльність» банк має право надавати банківські та інші фінансові послуги (крім послуг у сфері страхування), а також здійснювати іншу діяльність, визначену в цій статті, як у національній, так і в іноземній валюті [5]. Норми статті 48 містять заборону банкам здійснювати діяльність у сфері матеріального виробництва, торгівлі (за винятком реалізації пам'ятних, ювілейних і інвестиційних монет) та страхування, крім виконання функцій страхового посередника. Зазначений закон визначає також правовий статус банківської групи як сукупності юридичних осіб, які мають спільного контролера. Вона складається з материнського банку та його українських та іноземних дочірніх та/або асоційованих ком-

паній, які є фінансовими установами. Кількість фінансових установ, що входить до банківської групи, має бути дві і більше, а банківська діяльність у них має бути переважною.

Нова редакція Закону України «Про страхування» визначає поняття страховика як фінансову установу або філію страховика-нерезидента, які мають право здійснювати діяльність із страхування на території України [6]. Страхова група являє собою небанківську фінансову групу, у якій страховики здійснюють переважну діяльність. До її складу входить страховик, який є контролером, а також два або більше страховики-резиденти, інші фінансові установи, які мають спільного контролера. За ознакою резидентності до складу страхової групи можуть входити українські та/або іноземні дочірні та/або асоційовані юридичні особи які є фінансовими установами.

У сучасних умовах найбільш поширеними формами взаємодії банків і страховиків є: передача банківських ризиків страховій компанії та активний продаж страхових продуктів у відділеннях банків [7, с. 302]. У процесі взаємодії банки і страхові компанії виконують функції капіталізації та хеджування ризиків. У результаті виникає синергетичний ефект через одночасні взаємні вигоди від взаємовідносин банківських установ і страхових компаній. Формами їх інтеграції є: злиття та поглинання; угода щодо спільного продажу фінансових продуктів, користування фінансовими послугами один одного тощо. Факторами дезінтеграції банків і страховиків є: обмеженість кептивних інтересів, недостатня фінансова культура, відсутність поширених стандартів, недосконале законодавство щодо співпраці і взаємодії між банками і страховиками, недостатня вмотивованість працівників банку при продажі страхових продуктів.

Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах [8] містить положення про засади взаємодії банківських установ і страхових компаній у сфері страхування ризиків. Якщо стратегія з управління ризиками передбачає підходи до передавання ризику страховику, то банк має розробити відповідну політику страхування. Зазвичай, передаються ризики з потенційно значними втратами з низькою імовірністю настання або ризики, які перебувають під обмеженим контролем банку.

Потреба у взаємодії банківських установ і страхових компаній визначається об'єктивним характером ризиків банківської діяльності, під якими розуміється ймовірність втрати банком частини своїх ресурсів, недоотримання прибутку або додаткових витрат у процесі банківської діяльності, а метою управління банківськими ризиками є зменшення витрат банку і збільшення

його рентабельності [9, с. 151]. Проблема класифікації банківських ризиків відрізняється складністю та потребує вирішення, особливо з огляду на необхідність формування ефективного механізму їх забезпечення. Для оптимізації процесу управління банківськими ризиками необхідно враховувати поділ банківських ризиків, з погляду організації їх страхового захисту.

Інноваційним продуктом фінансового ринку у сучасний період є bancassurance (від двох англійських слів banc- банк, insurance – страхування), або банкострахування (страхування банківської діяльності). Його зміст полягає у створенні спільних продуктів банків і страховиків, продаж яких дозволяє отримати вигоди у вигляді додаткових доходів і отримання додаткових каналів дистрибуції своїх продуктів. Виходячи з провідного світового досвіду, по мірі зростання капіталізації банківського і страхового ринку збільшується роль bancassurance, оскільки воно дозволяє покращити інформованість потенційних клієнтів, здійснювати перехресні продажі; збільшувати їх обсяг; зміцнювати конкурентоспроможність банків та страховиків, які співпрацюють; забезпечувати їх надійну репутацію, довіру з боку вкладників і партнерів, і, як результат, – ефективну діяльність, прибутковість і фінансову стійкість.

Незважаючи на значні переваги, розвиток bancassurance в Україні слід визнати недостатнім через такі причини: введення воєнного стану, який певним чином обмежує дію ринкових законів в економіці; низька платоспроможність населення країни, особливо в умовах військових дій, вимушеної міграції, втрати робочих місць і житла тощо; надмірні вимоги до акредитації страховиків з боку вітчизняних банківських установ; великі ризики кредитного портфеля банку; наявність значної проблемної кредитної заборгованості; недосконале конкурентне середовище на фінансовому ринку, існування фактів недобросовісної конгруенції між банківськими установами і страховими компаніями.

В українських умовах bancassurance має значні перспективи розвитку як потужний фундамент для післявоєнного відновлення економіки, формування прозорого фінансового ринку, забезпечення захисту прав власності, інтересів населення та суб'єктів господарювання, що в підсумку буде сприяти зміцненню довіри до банків і страхових компаній як економічних і соціальних інститутів [10, с. 19]. Розвитку bancassurance сприятиме: припинення режиму воєнного стану, прихід в Україну філій європейських банків і страховиків, зростання обсягів продаж страхового захисту за посередництва банку, зниження вартості кредитних ресурсів; зміцнення фінансового стану та статусу банків та страхових компаній, збільшення їх капіталу; зростання довіри

населення та суб'єктів господарювання до банків і страхових компаній; покращення прозорості та відкритості фінансового ринку; використання ринкових механізмів установлення страхових тарифів під час страхування кредитних ризиків; підвищення якості страхових та банківських послуг; побудова ефективної системи оцінки кредитоспроможності позичальника; розробка нових методів і форм страхування банківських продуктів.

Правовою основою розвитку bancassurance в Україні є Положення про порядок регулювання діяльності банківських груп [11]. У ньому зазначено, що банківські групи та кредитно-інвестиційні підгрупи зобов'язані дотримуватися вимог щодо достатності регулятивного капіталу та всіх економічних нормативів. Страхові підгрупи зобов'язані дотримуватись вимог щодо достатності регулятивного капіталу. Підгрупи банківської групи, визначені за географічним критерієм, до складу яких входять різні учасники банківської групи незалежно від видів їх діяльності, зобов'язані дотримуватися вимог щодо достатності регулятивного капіталу та всіх економічних нормативів. Підгрупи банківської групи, визначені за географічним критерієм, до складу яких входять виключно страхові компанії, зобов'язані дотримуватися вимог щодо достатності регулятивного капіталу.

Висновки.

1. Банківські установи та страхові компанії є провідними фінансовими посередниками в

Україні, правовий статус яких визначається спеціальними Законами України, причому у минулому році прийнято новий Закон України «Про страхування», який враховує зміни у правовому регулюванні страхового ринку, пов'язані зі створенням мегарегулятора в особі Національного банку України. Зазначеними нормативно-правовими актами України передбачено можливість створення банківських груп і страхових груп, причому страхові компанії можуть бути учасниками перших.

2. Інтеграція банків і страхових компаній обумовлена такими чинниками: способи взаємодії – передача банківських ризиків страховій компанії та активний продаж страхових продуктів у відділеннях банків; функції – капіталізація та хеджування ризиків; форми інтеграції – злиття та поглинання; угода щодо спільного продажу фінансових продуктів, користування фінансовими послугами один одного; методи збуту – створення спільних продуктів банків і страховиків (bancassurance).

3. Національним банком України прийнято спеціальні нормативні акти, що стимулюють інтеграцію банків і страховиків, серед яких: Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах, Положення про порядок регулювання діяльності банківських груп.

Метою подальших досліджень є удосконалення механізмів взаємодії банківських установ і страхових компаній у рамках банківських груп.

Список використаних джерел:

1. Агрес О. Г., Тимків І. М. Економічна сутність співпраці банків та страхових компаній. *Економічний вісник Національного гірничого університету*. 2019. № 3. С. 90–98.
2. Катранжи Л. Л., Марина А. С. Страхування як спосіб забезпечення безпеки банківського кредитування. *Економіка, управління та адміністрування*. 2020. № 1. С. 116–122.
3. Кравченко Т. Д., Колеснікова О. П., Тигранян В. С. Напрями розвитку страхування банківських ризиків в Україні. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2020. Вип. 3(2). С. 73–78.
4. Хома І. Б., Гориславець П. А., Роскіна А. Ю. Ризики банківського та страхового сегментів на ринку фінансових послуг України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2020. Вип. 30. С. 204–208.
5. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 № 2121-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>.
6. Про страхування: Закон України від 18.11.2021 № 1909-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text>.
7. Гребенікова О. В., Татар М. С., Коваль М. І. Конфігурації взаємодії банків і страхових компаній для забезпечення їх сталого розвитку в умовах глобальних викликів. *Проблеми економіки*. 2020. № 4. С. 294–304.
8. Про затвердження Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах: Постанова НБУ від 11.06.2020 № 64. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0064500-18#Text>.
9. Панченко О., Маслюк О., Гориленко А. Банківські ризики як об'єкт страхування в сучасних умовах. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2020. № 4. С. 146–154.
10. Агрес О. Г., Томашевський Ю. М. Bancassurance як вигідна модель співпраці банків і страхових компаній. *Економічний вісник. Серія : Фінанси, облік, оподаткування*. 2020. Вип. 5. С. 13–21.
11. Про затвердження Положення про порядок регулювання діяльності банківських груп: Постанова Національного банку України від 20.06.2012 № 254. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1178-12#Text>.

References:

1. Ahres O. H., Tymkiv I. M. (2019) Ekonomichna sutnist spivpratsi bankiv ta strakhovykh kompanii [The economic essence of cooperation between banks and insurance companies]. *Ekonomichnyi visnyk Natsionalnoho hirnychoho universytetu*, vol. 3, pp. 90–98. (in Ukrainian)
2. Katranzhy L. L., Maryna A. S. (2020) Strakhuvannia yak sposib zabezpechennia bezpeky bankivskoho kredyтуvannia [Insurance as a way to ensure the safety of bank lending]. *Ekonomika, upravlinnia ta administruvannia*, vol. 1, pp. 116–122. (in Ukrainian)
3. Kravchenko T. D., Kolesnikova O. P., Tyhranian V. S. (2020) Napriamy rozvytku strakhuvannia bankivskykh ryzykiv v Ukraini [Development directions of banking risk insurance in Ukraine]. *Problemy systemnoho pidkhodu v ekonomitsi*, vol. 3(2), pp. 73–78. (in Ukrainian)
4. Khoma I. B., Horyslavets P. A., Roskina A. Yu. (2020) Ryzyky bankivskoho ta strakhovoho sehmentiv na rynku finansovykh posluh Ukrainy [Risks of the banking and insurance segments in the financial services market of Ukraine]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriya : Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo*, vol. 30, pp. 204–208. (in Ukrainian)
5. Verkhovna Rada of Ukraine (2000) Pro banky i bankivsku diialnist [On banks and banking activities]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text> (accessed 19.05.2021). (in Ukrainian)
6. Verkhovna Rada of Ukraine (2021) Pro strakhuvannia [On insurance]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text> (accessed 18.05.2021). (in Ukrainian)
7. Hrebenikova O. V., Tatar M. S., Koval M. I. (2020) Konfiguratsii vzaiemodii bankiv i strakhovykh kompanii dlia zabezpechennia yikh staloho rozvytku v umovakh hlobalnykh vyklykiv [Configurations of interaction between banks and insurance companies to ensure their sustainable development in the face of global challenges]. *Problemy ekonomiky*, vol. 4, pp. 294–304. (in Ukrainian)
8. National Bank of Ukraine (2020) Pro zatverdzhennia Polozhennia pro orhanizatsiiu systemy upravlinnia ryzykamy v bankakh Ukrainy ta bankivskykh hrupakh [On the approval of the Regulation on the organization of the risk management system in Ukrainian banks and banking groups]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0064500-18#Text> (accessed 19.05.2021). (in Ukrainian)
9. Panchenko O., Masliuk O., Horylenko A. (2020) Bankivski ryzyky yak ob'ekt strakhuvannia v suchasnykh umovakh [Banking risks as an object of insurance in modern conditions]. *Problemy i perspektyvy ekonomiky ta upravlinnia*, vol. 4, pp. 146–154. (in Ukrainian)
10. Ahres O. H., Tomashevskiy Yu. M. (2020) Bancassurance yak vyhidna model spivpratsi bankiv i strakhovykh kompanii [Bancassurance as a profitable model of cooperation between banks and insurance companies]. *Ekonomichnyi visnyk. Seriya : Finansy, oblik, opodatkuvannia*, vol. 5, pp. 13–21. (in Ukrainian)
11. National Bank of Ukraine (2012) Pro zatverdzhennia Polozhennia pro poriadok rehuliuвання diialnosti bankivskykh hrup [On the approval of the Regulation on the procedure for regulating the activities of banking groups]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1178-12#Text> (accessed 17.05.2021). (in Ukrainian)